

Tarinankertoja

TEKSTI PILVIKKI LANTELA
KUVAT ELLI ALASAARI

Kun ei vertaa itseään muihin,
on vapaa tekemään parhaansa,
sanoo kuvataiteilija Tiina Heiska.

Hän pakeni parvekkeelle, samaan paikkaan, johon hän oli vaeltanut lapsenakin hengittämään elokuista pimenevää iltaa. Talon pysähtynyt aika, vaietut muistot ja ihmisten välinen henkinen etäisyys – sukusiteistä riippumatta tai juuri niiden vuoksi – tukahdutti. Ilmaa, happea, tilaa. ”The trick is to keep breathing”, niin kuin hänen miehensä sanoisi.

Tämän tarinan voisi kuvitella toisinkin. Se syntyi katsoessani kuvataiteilija Tiina Heiskan teosta *Balcony*. (*The trick is to keep breathing*), joka kuuluu Tukholmassa 2017 esillä olleeseen näyttelysarjaan Isoäidin talossa. Toinen samaa teemaa kantava näyttely oli Helsingissä galleria Amassa 2019 ja kolmanteen, vuoden 2021 näyttelyyn Heiska valmistautuu parhaillaan.

Heiskan töille on leimallista tarinallisuus, ne avaavat näkymän tapahtumaketjuun, joka täydentyy katsojan mielikuvituksessa. Heiska näkee itsensä juuri tarinankertojana, ja elokuvat ovatkin yksi taiteilijan inspiraation lähteistä.

Tie tarinankertojaksi ei ole kuitenkaan ollut yksiselitteinen. Heiskan opiskellessa Kuvataideakatemiassa ensimmäistä tutkintoaan 1980-luvulla elettiin modernismin hengessä – maalaus ei saanut viitata itsensä ulkopuolelle ja tarinallisuus oli pannassa.

– Koin pitkään olevani väärällä tiellä ja häpesin omaa tyyliäni. Oikeastaan vasta muutama vuosi sitten olen hyväksynyt sen, että tämä on minulle luontainen tapa maalata.

Iän tuoma kokemus on vapauttanut vertailusta ja antanut rohkeutta tehdä niin kuin tekee.

– Enää en häpeä taidettani. Käytän sitä kaikkea, mitä elämässä on kertynyt – kokemuksia, tietoa, muistoja – enkä enää mieti, miten pitäisi tehdä. Kun ei vertaa itse-

Tiina Heiska

- Syntynyt 1959 Helsingissä
- Asuu ja työskentelee Vuosaarissa
- Valmistunut kuvataideakatemiasta kuvataiteen kandidiksi 1987 ja maisteriksi 2001
- Lukuisia yksityis- ja ryhmänäyttelyitä kotimaassa ja ulkomailla, esimerkiksi galleria Amassa Tukholmassa ja galleria Legerissä Malmössä
- Teoksia muun muassa Amos Andersonin, Wihurin säätiön ja Helsingin kaupungin taidemuseon (HAM) kokoelmissa
- Matkusti elämänsä ensimmäistä kertaa Rovaniemelle ja Lappiin syyskuussa 2020
- Lempielokuva *Luis Buñuelin Belle de jour* (Päiväperho, 1967)
- Töitä Heiskan uran varrelta Arktikumissa, galleria Valossa 11.11.–6.12.2020.

ään muihin, on vapaa tekemään parhaansa.

Kokemus auttaa myös sietämään joskus raastavaakin maalausprosessia.

– Työskentely on haastavaa, tai se ei välttämättä tunnu hyvältä, sillä oma olemiseni on niin vahvasti kytkeytynyt maalaamiseen. Haluan aina tehdä parhaani ja tuskastun, jos koen, etten onnistu. Vastaavasti onnistumiset tuntuvat huikeilta. Joskus olen pohtinut, miksi minun täytyy työskennellä näin vaikeasti, Heiska naurahtaa.

Pitkä matka tauluksi

Teoksen tie tauluksi on pitkä, jopa 50 maalauskertaa. Heiska työstää samanaikaisesti aina useampaa teosta, sillä työstöjen välissä öljyvärin pitää kuivua. Lähes jokainen maalaus lähtee liikkeelle valokuvasta, jota Heiska lähtee jäljittelemään ruutukaavan pohjalta kankaalle.

– Seuraan alkuperäistä kuvaa niin kauan, että maalaus alkaa vetämään omaan suuntaansa. Usein tämä tapahtuu näennäisen virheen tai sattumuksen kautta. Teos ja sen tarina syntyvät intuitiivisesti, samoin tekniikka. Minun on vaikeaa määritellä omaa maalaustekniikkaani, koska se syntyy samalla kun maalaan. Ehkä tekemiselleni tyyppillistä on kokeilevuus.

Heiskan teoksissa on samanaikaisesti läsnä liike ja pysähtyneisyys. Liike, kuvien virta, linkittyy myös elokuvaan, joista taiteilija ammentaa inspiraatiota. Toisaalta Heiska ei maalaa pysähtyneisyyttä tai liikettä tietoisesti, vaan ne ovat tulleet intuitiivisesti osaksi taiteilijan tuotantoa.

– Liike syntyy usein ehkä sen kautta, että en enää tiedä, mitä tekisin, hermostun ja teen jotakin, josta syntyykin liikettä kuvaan. Toki teen päätöksen jättää liikkeen kuvaan.

Omanlaisia viittauksia todellisuuteen

Niin liike kuin pysähtyneisyys liittyvät myös menneisyyteen. Maalauksissa on läsnä nykyisyyden ja menneisyyden vuoropuhelu, mennyt aika ja paikka sekä nythetki, josta käsin tulkintoja tehdään, historian kerroksellisuus ja ilmiöiden ylisukupolvisuus.

Isoäidin talo ei ole vain symbolinen tila, vaan sen kautta Heiska on myös työstänyt suhdettaan omaan isoäitiinsä ja pohtinut, millaisia naisena olemisen tapoja suvussa on välitetty eteenpäin. Huoneista, hahmoista tai tarinoista on kuitenkin turha etsiä Heiskaa. Omat kokemukset ja ajatukset ovat käyttövara, joka muuntautuu taiteessa moneen suuntaan.

– Olen luonut fiktiivisen maailman, josta kukin löytää omanlaisia viittauksia todellisuuteen. Jossain vaiheessa oivalsin, että Isoäidin talo -sarjan päähenkilö on jonkinlainen sekoitus omaa isoäitiäni ja *Päiväperho*-elokuvan päähenkilöä näyttelivää Catherine Deneuvea. Elokuvan still-kuvat olivat monien taulujen lähtökohtia, mutta muuntuivat niistä. Valokuva on ulkoapäin otettu, mutta minä pyrin purkamaan kuvan maalaukseksi. Olen erityisesti halunnut kuvata teosten naishahmon kokemuksta, vaikka usein nainen tulkitaan katseen kohteeksi.

Heiskan ura ei lähtenyt liikkeelle vauhdikkaasti, vaan hän teki pitkään opetustöitä lasten ja nuorten kuvataidekoulussa maalaamisen rinnalla. Ensimmäinen Suomen kulttuurirahaston myöntämä kolmivuotinen apuraha 2006 antoi sysäyksen ja mahdollisuuden siirtyä kokoaikaiseksi vapaaksi kuvataiteilijaksi, ja sillä tiellä Heiska on edelleen.

– Olin taiteen kandina todella naiivi enkä oikeastaan kantanut huolta tulevasta. Toisaalta realismi tai murehtiminen ei olisi välttämättä muuttanut mitään. Pettymykset ja onnistumiset on eletty läpi. Sitkeän tekemisen kautta oma polku on auennut ja omannäköisen tekemisen uoma kantanut. ●

